2.1. Litevské konsonanty (souhlásky)

2.1.1. Znělé a neznělé konsonanty

j	l	m	n	r	b	d	g	z	ž	h	v	c	č
–	–	–	–	–	p	t	k	s	š	ch	f	dz	dž

buvo (byl) ***t***u se***k***a (sleduje) ***š***ilas (bor)
puvo (hnil) ***d***u (dva) se***g***a (zapíná) ***ž***ilas (šedivý)

Asimilace: b, d, g, z, ž ↔ p, t, k, s, š

znělost → neznělost

dir***b***a (pracuje) → dir***b***ti [dir***p***ti] me***zg***a (plete) → me***gz***ti [me***ks***ti]
au***g***a (roste) → au***g***ti [au***k***ti] ve***ž***a (veze) → ve***ž***ti [ve***š***ti]

neznělost → znělost

su***k***a (kroutí) → su***k***davo [su***g***davo] li***p***a (leze) → li***p***davo [li***b***davo]
ne***š***a (nese) → ne***š***davo [ne***ž***davo] tie***s***ė (kladl) → tie***s***davo [tie***z***davo]

2.1.2. Měkké a tvrdé konsonanty (palatalizace)

Všechny litevské konsonanty mohou být měkké a tvrdé. Výjimku tvoří „j“ – je vždy měkké.

Poziční tvrdost:

Konsonant je tvrdý před zadními vokály (včetně dvojhlásek ai, au, uo; al, am, an, ar; ul, um, un, ur)

C + V(a) → CV(a)

garas (pára), vaikas (dítě), šaunus (šikovný), baltas (bílý), kula (mlátí), dulka (práší se), purvas (bláto), duona (chleb), šoka (tančí), rodo (ukazuje)

Poziční měkkost:

Konsonant je měkký před předními vokály (včetně dvojhlásek ei, ie; el, em, en, er; il, im, in, ir)

C + V(i) → C'V(i)

pilis (hrad), pilti (lít), pirmyn (do předu), pienas (mléko), mes, nešė (nesl), neis (nepůjde), nervinti (znervozňovat), nėrė (ponořil se), dėdė (stríc)

Nepoziční měkkost

Konsonant může být měkký také před zadním vokálem (včetně dvojhlásek ai, au, uo; al, am, an, ar; ul, um, un, ur). Tuto měkkost označujeme pismenem „i“ mezi konsonantem a vokálem.

C + V(a) → C'iV(a)
(***k***au***l***ų) → ***ki***au***li***ų
(ra***š***au) → ra***ši***au

Písmeno „i“ je znakem pro samohlásku [i], eventuálně znakem pro palatalizaci (měkkost) souhlásky. Jako znak pro palatalizaci se toto písmeno „nečte“, jen změkčuje před ním stojící souhlásku. Příklady:

„i“ jako vokál: p***i***l***i***s (hrad), tu es***i*** (ty jsi), Ček***i***ja, p***i***rmas (první), p***i***lkas (šedý), ***i***stor***i***ja (historie)
„i“ jako znak pro palatalizaci: š***i***aurė [š´æure:] (sever), k***i***aulė [k´eule:] (svině), l***i***audis [l´æudis] (národ), l***i***ūdnas [l´u:dnas] (smutný), s***i***ūlas [s´u:las] (nit)

„i“ jako vokál a „i“ jako znak pro palatalizaci se nikdy nevyskytují ve stejných pozicích:

1) „i“ jako znak pro palatalizaci nikdy není na začátku a na konci slova; v těchto pozicích má „i“ vždy funkci vokálu (např. ***i***storija, tu es***i***)
2) „i“ jako vokál se nikdy nevyskytuje mezi konsonantem a vokálem; v těchto pozicích je „i“ vždy znakem pro palatalizaci (např. š***i***aurė, s***i***ūlas).
   Existuje několik výjimek:

a) Kombinace „konsonant + ie“, např. ***pie***nas (mléko), ***mie***gas (spánek). „i“ je zde součásti dvojhlásky „ie“, nikoliv znakem pro palatalizaci.
b) Při setkání dvou vokálů na hranici slabik čteme „i“ jako vokál, např., šiitas [ši-i-tas] (větev muslimů), pianinas [pi-a–ni-nas] (piáno).

Cvičení. Určete, zda písmeno **i** označuje v následujících slovech vokál nebo znak pro palatalizaci.
1. ilgas (dlouhý), 2. toli (daleko), 3. žiaurus (krutý), 4. šilta (teplá), 5. pliaupia („hodně prší“), 6. meilė (láska), 7. kiaušas (temeno), 8. siūlo (nabízí), 9. jis (on), 10. pilnas (plný), 11. žiogas (kobylka), 12. žiema (zima), 13. sriuba (polévka), 14. sliekas (žížala), 16. kirmėlė (housenka).

Palatalizace konsonantních skupin

Měkkost „se promítá“ na celou konsonantní skupinu v slabice:
šnekėti (hovořit), ga***ndr***elis (malý čáp), ***pl***iau***pt***i (hodně pršet)

č dž v litevštině

Nepoziční měkkost „t“ a „d“ způsobila vznik afrikát č dž: skaiťau* →skai***č***iau, leiďa*→lei***dž***ia

Příklady proměn t→č a d→dž při ohýbání slov:

žaltys (užovka); gaidys (kohout):

N. žal***t***ys	gai***d***ys
G. žal***č***io	gai***dž***io
D. žal***č***iui	gai***dž***iui
A. žal***t***į	gai***d***į

skaityti, skaito skaitė (číst); gydyti, gydo, gydė (léčit) – minulý čas:

aš	skai***č***iau	gy***dž***iau
tu	skai***t***ei	gy***d***ei
jis, ji	skai***t***ė	gy***d***ė

2.2. Litevská slabika

Litevská slabika povinně obsahuje alespoň jeden vokál. Z toho vyplývá, že dvojhlásky a jednotky „konsonant + vokál“ (al, am, an, ar, ...) také můžou vytvářet slabiky. Samotný konsonant slabiku netvoří. Slabika je dlouhá, pokud obsahuje dlouhý vokál, dvojhlásku nebo jednotku „konsonant + vokál“. Slabika je krátká, pokud obsahuje krátký vokál.